

Türkiye’de Eğitimde Program Geliştirme Alanındaki Öncü Akademisyenlerin Eğitimde Program Geliştirmeye İlişkin Metaforik Algıları¹

*

Didem Örten*, Ergin Erginer**

*Öğretmen, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat / Türkiye

E-posta:didemorten@gop.edu.tr

**Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Nevşehir / Türkiye

E-posta:erginerginer@nevsehir.edu.tr

Öz

Eğitimle ilgili sorunların çözümünde önemli katkıları olan program geliştirme biliminin, çalışanları tarafından nasıl algılandığı ve alana ne tür anlamların yüklendiğini bilmek, alanın gelişimi açısından önemlidir. Araştırmanın amacı, program geliştirme alanına emek vermiş öncü akademisyenlerin program geliştirme bilimi ve alanla ilgili kullandıkları metaforlar hakkında bilgi sahibi olmaktır. Araştırma nitel yöntemle desenlenmiş, ölçme aracı olarak, araştırmacılar tarafından uzman kanuları alındıktan sonra geliştirilen “Program Geliştirmeye İlişkin Metaforik Algılar Görüşme Formu” kullanılmıştır. Ölçme aracılığıyla toplanan veriler temalara göre kodlandıktan sonra, kategori adı, kategori içeriği, kategorinin genel özelliği, her kategoride belirli bir özellik gösteren metaforların kullanılma sıklığı belirlenmiştir. Katılımcıların program geliştirme bilimi ve alana ilişkin kullandıkları metaforlardan, alanı oldukça geniş bir konjüktürde algıladıkları ve alanın geleceğe dönük olarak da bilime katkılarını oldukça ilginç şekilde kestirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler:Program Geliştirme, Akademisyen, Metafor

¹Çalışmanın bir kısmı, 1. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi 13-15 Mayıs 2010, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi ve Eğitim Programları ve Öğretim Derneği Balıkesir-Ayvalık/Türkiye’de sözlü olarak sunulmuştur.

Metaphorical Perceptions on Curriculum Development made by the Leading Scholars in Turkey Studying Curriculum Development

*

Abstract

Curriculum development field has substantial contributions to education-related problems, for the sake of field's development it is important to know how scholars in the field perceive curriculum development and what kind of meanings they attribute to it. The aim of this research is to be informed of metaphorical perceptions about curriculum development and related research field, constructed by leading scholars, who had studied curriculum development. In this study qualitative method was used, and after having asked learned opinions researchers developed and conducted: "Meeting Form on Metaphorical Perceptions on Curriculum Development" as evaluation instrument. Related data were gathered through evaluation instrument and were encoded according to themes; and name of the category, context of the category, main feature of the category and the frequency of usage were calculated for metaphors that reflect certain characteristic in each category. From the metaphors about curriculum development and the research field, it was inferred that participants perceived the field within a wide conjecture and interestingly projected its contributions to science.

Anahtar Kelimeler: Curriculum Development, Academic, Metaphor

Giriş

Eğitimde program geliştirme bilimi, ihtiyaçları hareket noktası olarak alan ve bu noktadan hareketle bireyin davranış değişimi ile ilgili yapılanma sürecindeki tüm parametreleri derinlemesine inceleyen bir bilimsel çalışma alanıdır. Program geliştirme bilim dalı, bu özelliği ile eğitim bilimlerinin diğer bilimsel disiplinlerinin tam da merkezinde yer almaktadır ve eğitim süreci içinde ortaya çıkan bireysel ve toplumsal olayları sorgulayan, öğrenme öğretme sürecini analiz eden, problemleri test ederek çözüm getiren bir yönü vardır. Eğitimle ilgili sorunların çözümünde bu denli önemli katkısı olan bir bilim alanının, çalışanları tarafından nasıl algılandığı ve alana ne tür anlamların yüklendiğini bilmek, alanın gelişimi açısından önemlidir.

Bu bağlamda, Türkiye’de Program Geliştirme alanına emek vermiş öncü akademisyenlerin program geliştirme bilimi ile ilgili olarak kullandıkları metaforlar hakkında bilgi sahibi olmanın, bu bilimin kuramsal ve uygulamalı yapısına, geçmişten bugüne nasıl yaklaşıldığı hakkında fikir vereceği düşünülmektedir. Türkiye’de akademisyenlerle ilgili ya da onlarla birlikte desenlenmiş çalışmaların daha çok nicel yöntemlerle incelenmiş olduğu görülmektedir (Erginer & Dursun, 2005). Bununla birlikte akademisyenlerle ilgili bibliyografik ya da tarihi çalışmalar da bulunmaktadır (Aydın & Karaman-Kepenekçi, 2007; Akyüz, 2001) Son yıllarda ise bu durum tersine dönmüş ve araştırmaların büyük kısmının nitel yöntemlerle desenlenmesi söz konusu olmuştur. Metaforlarla ilgili yapılan çalışmaların nitel olarak desenlenen çalışmalar içinde önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir.

Metafor kelimesini anlayabilmek için kelimenin kökenine gitmek ve asıl anlamını orada aramak daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Eski Yunan dilinde “öte” anlamındaki meta sözcüğüyle bir yerden başka bir yere taşıma, bir alandan başka bir alana götürme, bir şeyi başka bir şeye aktarma gibi anlamlara gelen phoros sözcüğünün birleştirilmesiyle oluşturulmuş “metapherin” sözcüğünden türetilmiş bir felsefe terimidir metafor (Uzun & Yolsal, 2003, s.458). Türkçe’de metafor kavramına en yakın anlamda “eğretileme” kelimesi kullanılmaktadır. Eğretileme; “bir gerçek anlamı, ona olan benzerliği olan başka bir anlamla anlatma, ben

zerlik ilişkisinden yararlanarak bir sözcüğün, bir adın anlamını eğreti olarak aktarma sanatı” olarak tanımlanmaktadır (Püsküllüoğlu, 2004, s.438). Metafora, işlevi hakkında yüklenen daha objektif bir anlam ise, “kamufle edilmiş anlam katmanlarını sıyırmak (Sommer, & Weiss, 2001)” şeklinde dile getirilmiştir. Bu bağlamda metafor, bir bütündeki tüm anlamları analiz etmeyi kolaylaştırmakta, örtük anlamları da ortaya çıkarmaktadır.

Metaforlar genellikle söylemi süslemeye yarayan bir söz sanatından ibaret sayılmaktadırlar, fakat bundan çok daha önemlidirler. Metafor kullanımı, genel olarak dünyayı kavrayışımıza dönük bir düşünme ve görme biçimi anlamına gelmektedir. Çeşitli alanlarda yapılan araştırmalar göstermiştir ki metafor, düşünme biçimimiz, dilimiz ve bilim üzerinde olduğu kadar, kendimizi günlük temelde ifade edişimiz üzerinde de biçimlendirici bir etki yaratmaktadır (Morgan, 1998). James Wood’un “metaphor korkunç bir şey, bize benzerlikler arasındaki rekabeti ve herşeydeki müthiş bağlılığı sunuyor” (Cameron, 2003, s.265) söylemi, metaforların kavramların derin anlamlarını analiz etmemize yarayan önemli araçlar olduğunu göstermektedir.

Metafor çalışmalarındaki terminoloji incelendiğinde, birleşime dayandırılan benzerlik (Metonymy), yenileme (recuperation), gizil ya da tezahür eden anlam (latent meaning/manifest meaning), metaforun en basit anlamı olan benzerlik (simile), semboller kullanarak hikayeleştirme ve bir anlam zinciri oluşturma (allegory), kaynaşık metafor (amalgamated metaphor), insanşekilcilik (anthropomorphism), abartılı benzetim (conceit), aynı şekilde seslendirilen, bazen yazılışları da aynı olan ancak anlamları farklı olan kelimelerin genel adı (homonym), imge (image), hiç metaforu (dead metaphor), katlanmış /genişletilmiş anlam (extended metaphor), katışık anlam (mixed metaphor), öznel anlam (subjectivity), sineztezi / başkacılanlam (synaesthesia), dolaylama (synecdoche) ve suretinin anlamı (tenor/vehicle) gibi kavramlarla birlikte kullanıldığı da görülmektedir (Punter, 2007).

Metaforları mecaz bir anlatım olarak görmeyen Martinez, Saulea & Huber (2001) metaforların bir araya geldiğinde bir düşünce mekanizması oluşturduğu görüşündedirler. Fisher & Grady (1998)’nin metaforu dilin süsü olarak tanımlamalarına karşın, Lakoff & Johnson (1980)’dan güç olarak, metaforları bir nesne veya kavrama ait bilgileri başka bir nesne ve

kavrama ait bilgilerle anlatma yöntemi olarak tanımlamak da mümkün görünmektedir. Metaforlar, genellikle karışık ve zor kavramların veya durumların, daha basit ve bilinen bir kavram veya durum kullanılarak elde edilmeleriyle açıklanmaktadır (Oxford, Tomlinson, Barcelos, Harrington, Lavine, Saleh, & Longhini, 1998). Metafor kullanarak, yeni bir kavram bilinen bir kavramla, soyut olan somut bir kavramla, karışık olan da basit kavramlarla anlatılmış olmaktadır (McLaughlin & Bryan, 2003, s.289).

İlgili alanyazın incelendiğinde, metaforlarla ilgili olan çalışmaların oldukça çeşitli konularda ve disiplinler arası olarak yapıldığı dikkat çekmektedir. Shaw & Mahlios (2008) metaforu, bilgileri ilişkilendiren ve organize eden bilişsel bir araç olarak görmektedirler. Petrie & Oshlag (1993) ise, yeni bilgiler, analogiler yardımıyla eski bilgilere dayandırılarak kavranır diyerek metafor kullanımının eğitimde de yararlı olabileceğini vurgulamışlardır (Akt: Holme, 2001).

Metafor alanındaki çalışmalar, Richards (1936) ile başlamış, Black (1962) ve Reddy (1979) ile devam etmiş ve Lakoff & Johnson(1980)’dan sonra da daha önemli bir hale gelmiştir (Borba & Lucena, 2007). Daha derin bir tarihe taşındığında ise, MÖ. 322’ye, Aristo’nun Poetikası’na kadar dayandırılabilir (Sommer & Weiss, 2001). Lakoff & Johnson’ın metaphor kavramına ‘bilişsel dilsel bakış’ getirdikleri bilinmektedir. Lakoff & Johnson yerleşmiş, köklü metafora bakış açısına karşı çıkmışlardır. Onlara göre; (1) metafor kelimelerin değil, kavramların özelliğidir; (2) metaforun işlevi sadece sanatsal veya estetik amaçlar değil, belli kavramları daha iyi anlamadır; (3) metaforlar bazen benzerlikler üzerine kurulmayabilir; (4) metafor sadece özel yeteneği olan insanlar tarafından değil, günlük hayatta sıradan insanlar tarafından da rahatlıkla kullanılabilir; (5) memnun edici dilsel süslemeler çok fazla olmasa da metafor, insanların düşünme ve muhakeme etme oluşumudur. Metafor sadece “ifade figürü” olarak değil, bilişsel aktivitelerde de önemli rol oynar (Kövecses, 2002, Akt: Beşkardeş, 2007).

Lakoff & Johnson ile birlikte, Gozzi (2006)’nin ‘her yerde’ dediği metaforlar, sadece dile özgü ‘kelimeler’ olmaktan çıkmış, gündelik konuşma, düşünme ve eylemlerimizde büyük etkisi olan araçlar haline gelmişlerdir. Inbar (1996) metaforik bir yaklaşım kullanarak tesadüfi ve yüzeysel olmayan bir bilgiye ulaşacağımızı söylemektedir. Herhangi bir konu hakkındaki düşüncelerimizi metafor kullanarak açıklarken, önceki

yaşantılarımızın etkileri hakkında fikir vermekle kalmaz, aynı zamanda zihinsel süreçleri de etkin olarak kullandığımız için daha güvenilir bilgiler veririz. Bu sebeple metafor analizi aynı zamanda terapistlerin danışanların fikirlerini öğrenmek için kullandıkları bir yöntemdir de (Northcote & Fetherston, 2006).

Metaforlar bir zıtlıklar birliği olmak gibi ilginç bir niteliğe de sahiptirler: Somut ile soyut, görsel ile sözel, çizgisel ile kavramsal olanı birleştirirler. Bir metaforunda, belli bir durumdaki ilişkilerin fark edilmesini kolaylaştırmak için, başka bir durumdaki benzer bir dizi somut ilişkiye atıfta bulunulur. Metaforun özü, soyut ilişkileri anlamak veya formüle etmek üzere somut bir imgenin kullanılmasında yatmaktadır (Draaisma, 2007, s.34).

Metaforik düşünüp düşünmeme hakkında bir seçim şansınız yoktur. Metaforik eşleşmeler beynimizin parçası olduğundan, istesek de istemesek de metaforik olarak düşünür ve konuşuruz. Metafor mekanizması büyük ölçüde bilinçdışı olduğundan bunu bilelim yahut bilmeyelim, metaforik olarak düşünür ve konuşuruz (Lakoff, Johnson, 2005, s.289).

Metaforlar (benzetmeler, eğretilmeler, istiareler, mecazlar) olayların oluşumu ve işleyişi hakkında düşüncelerimizi yapılandıran, yönlendiren ve kontrol eden en güçlü zihinsel araçlardan biridirler. Metaforlar bireylerin kişisel tecrübelerine anlam vermeleri bakımından, aynı zamanda "tecrübelerin dili" olarak da tanımlanmaktadırlar (Miller, 1987'den Akt: Saban, 2004). Bu yönüyle metaforlar, uygulamalarımıza yön verir, ışık tutar ve rehberlik ederler. Nitekim "Eğer bir resim 1000 kelimeye bedelse, bir metafor da 1000 resme bedeldir; çünkü, bir resim sadece statik bir imge sunarken, bir metafor bir olgu hakkında düşünmek için zihinsel bir çerçeve sunmaktadır." (Shuell, 1990, 102'den Akt: Saban, 2004) sözü, metaforların genel olarak insan hayatındaki önemini ve özellikle de eğitimcilerin kendi uygulamalarını anlama ve açıklamadaki gücünü etkili bir şekilde ortaya koymaktadır (Saban, 2004).

Senemoğlu, (2004)'na göre, ekleme stratejilerinden en önemlisi benzetimler (metaforlar) kurmadır. Ekleme stratejileri; eski ve yeni bilgiler arasında ilişkiler kurmayı sağlayan stratejilerdir. Benzetimler, yeni bilginin daha önceden bilinen eski bilgiyle yeni bilgiyi somut olarak açıklamamıza yardım ederler. Yeni bilginin, eski bilgiyle benzerliklerini

bularak ilişkilerini kurmamızı sağlarlar (Akt: Merdivan, 2007). Bize görünenlerin daha derinlerindeki şeyleri sunmaları ve soyut kavramları somutlaştırarak anlamlandırma sürecimizi hızlandırmaları, metaforların önemli rolleri arasında yer almaktadır (Balci, 1999, s.34, Gibson & Zellmer-Bruhn, 2001, s.276).

Saban, Koçbeker & Saban (2006: 504) ve Yob (2003, s.134-135)’a göre anlaşılması güç konularda da metaforların kullanılması yerinde olacaktır. Metaforlar canlı cansız, soyut somut olabileceği gibi olumlu ve olumsuz da olabilmektedirler. Metaforlar bilgi toplama ve sorgulama aracı da olabilmektedirler. Metaforlar aynı zamanda, yeterince anlaşılmamış konuların daha kolay anlaşılmasını sağlamaktadırlar. Ayrıca, problemlerin net olarak ortaya konulmasında önemli rol oynamakta, en önemlisi de düşüncelerin özetlenmesini sağlamaktadırlar (Akt: Semerci, 2007).

Goatly (2002) eğitim hakkındaki metaforların eğitimle ilgili yorum yapabilmeyi olanaklı kıldığını söylemektedir. Bu yüzden eğitim öğretim sürecine dahil olan bireylerin, araştırılan konu hakkındaki düşüncelerini belirlemek için metaforlardan yararlanmak yararlı bir yöntem olabilir. Metaforları, bireylerin eğitimle ilgili düşüncelerinin göstergeleri olarak inceleyen Northcote & Fetherston (2006), bireylerin kanaatlerini, algılayışlarını ve kişisel görüşlerini genellikle metafor kullanarak açıkladıklarını ve metaforların öğretmenlerin ve öğrencilerin öğretme ve öğrenmeyle ilgili düşüncelerini anlamada önemli araçlar olduğunu belirtmektedirler. Inbar da (1996) bireylerin zihinlerindeki düşüncelerini, ilgi ve algılarını açığa çıkarmanın en etkili yolunun onların metaforik algılarını araştırmak olduğunu söyleyerek, bu amaçla metaforların analitik ve açıklayıcı araçlar olarak kullanılabileceğini belirtmiştir.

Metafor, bazı yorumları öne çıkarırken diğerlerini arka plana iter, diğer bir deyişle yarattığı görme biçimi aynı zamanda bir görmeme biçimi haline gelir. Metafor bizi benzerlikleri görmeye ama farklı yönleri göz ardı etmeye davet eder. Metafor güçlü kavrayışlar sağlayacak şekilde hayal gücünü genişletir, ama çarpıtma tehlikesi de taşır (Morgan, 1998, s.15-16). Lakoff & Johnson, (1980)’ın da belirttiği gibi, hedefin bazı yönlerini vurgulaması ve bazılarını saklaması, metaforun doğasıdır.

Alanyazın incelendiğinde metafor analizi yönteminin öğretmen eğitiminde oldukça fazla kullanıldığı görülmektedir (Carillo,2007, Kabadayı, 2008, Mahlios & Maxson, 1998, Saban, 2006, Shaw & Mahlios,

2008). Öğretmenlik Mesleğine Giriş dersi alan öğrencilerle yaptığı çalışmada Saban (2004), öğrencilerin büyük bir kısmının öğretmenleri “bilginin kaynağı ve aktarıcısı, öğrencileri şekillendirici ve biçimlendirici ve öğrencileri tedavi edici” olarak gördüğünü, geriye kalan kısmının ise öğretmenlerin “öğretirken eğlendirmesi, öğrencilerin bireysel gelişimlerini desteklemesi ve öğrencilere öğrenme sürecinde destek olması gerektiği” kanısında olduğu sonucuna ulaşmıştır. Eğitim fakültesinde değişik bölümlerde Öğretmenlik Mesleğine Giriş dersi alan öğrencilerin öğretmenlik mesleği hakkındaki görüşlerini araştıran çalışmada ise Ocak & Gündüz (2007), öncelikle katılımcılardan bu dersi almadan bir form doldurmaları istemiş ve onların öğretmenlik hakkındaki görüşlerini almıştır. Öğrenciler Öğretmenlik Mesleğine Giriş dersini aldıktan sonra, aynı yöntemle tekrar veri toplanmış ve elde edilen iki sonuç karşılaştırılmıştır. Dersi almadan önce katılımcılar öğretmeni “ebeveyn” olarak tanımlarken, dersi aldıktan sonra “bahçıvan ve güneş” olarak tanımlamışlardır. Aynı şekilde ilk uygulamadan sonra öğretmen için “fedakar öğretmen” kavramını tercih ederlerken, ikinci uygulamadan sonra “bilgi kaynağı” kavramını tercih etmişlerdir.

Buradan hareketle öğretmen yetiştirmede metafor kullanımının özellikle verilen eğitimin öğretmen adaylarının düşüncelerinde ne gibi değişiklikler meydana getirdiği bulunabileceği gibi, öğretmen yetiştiren eğitimciler, öğretmen adaylarının kullandıkları metaforlarla programın kavramsal çerçevesini karşılaştırarak önemli kazanımlar elde edebilirler (Shaw, Barry & Mahlios, 2008).

Araştırma bulguları incelendiğinde, eğitimle ilgili olarak oluşturulan metaforların eğitim sistemini anlamlandırma ve sistemin sorunlarını çözmek için ip uçları verme gibi veriler sunduğu görülmektedir Northcote & Fetherston (2006). Bu tip çalışmalarda, özellikle de öğretmen eğitimini irdeleyici analizlerde, ortaya çıkan metaforlarla öğretmen eğitiminin kavramsal çerçevesinin karşılaştırılabileceği (Shaw, Bary, & Mahlios (2008), dolayısıyla da elde edilen verilerin öğretmen yetiştirme programlarını geliştirme çalışmalarına bir katkı getirebileceği düşünülebilir. Vadeboncoeur & Torres (2003) eğitim yönetiminde metaforlara program geliştirme ve eğitimi planlamada başvurulabileceğini belirtmişlerdir (Akt: Arslan & Bayrakçı, 2006).

Metaforlar bireylerin eğitimle ilgili düşüncelerinin göstergeleridirler (Northcode & Fetherson, 2006) ve metaforik analiz bireylerin bir olgu hakkında ne düşündüklerini ve ne hissettiklerinin öğrenilmesini sağlamaktadır (Martin & Lueckenhausen, 2005). Bu sebeple öğrencilerin, öğretmenlerin, yöneticilerin ve velilerin eğitimle ilgili herhangi bir konuda ne düşündüğünün öğrenilmesini sağlayacak en faydalı ve etkili yol, bu kişilerin araştırılan konu hakkında kullandıkları metaforları bulmak olacaktır.

Araştırma aracı olarak metaforun kullanıldığı birçok çalışma bulunmaktadır (Saban, Koçbeker & Saban, 2006, Güven, 2008, Guerrero & Vilamil, 2002, Parvaresh, 2008, Nikitina & Furuoka, 2008). Eğitim alanında yapılan araştırmaların geneline bakıldığında, daha çok katılımcıların öğretmen, okul, dersler ve bazı kavramlar hakkında kullandıkları metaforların incelendiği görülmekte, fakat öğrenmeye ilişkin görüşlerini açıklayan araştırmalara pek rastlanmamaktadır (Kolb, 2007).

İlgili alanyazında, metaforlara ilişkin çok geniş bir kavramsal yelpazede araştırmalar desenlendiği görülmekle birlikte, araştırmaların eğitim (Arslan & Bayrakçı, 2006, Inbar, 1996, Leino & Drakenberg, 1993, Gradin, 1989), eğitim sistemi (Erginer, 2011, Erginer & Erginer 2009, Erginer 2009, Goatly, 2002), okul (Aydoğdu, 2008, Demir, 2007, Balcı, 1999), eğitim, öğretim programı (Semerci, 2007, Saban, 2006, Oğuz, 2005, Özdemir, 2012, Taşgın & Köse, 2015, Gültekin, 2013, Simon, 2013), ölçme ve değerlendirme (Güvendir & Özkan, 2016), eğitim teknolojisi (Çoklar, Vural & Yüksel, 2010, Erdemir, 2009, Erdoğan & Gök, 2008, Erdoğan & Ok, 2007, Woollard, 2005, Moreno, 2001), yönetici-yönetim (Cerit, 2008, Tamimi, 2005), öğretmen-öğrenci (Saban, 2010, Oğuz, 2009, Aydoğdu, 2008, Cerit, 2008, Saban, 2008, Kabadayı, 2008, Shaw, Barry & Mahlios, 2008, Shaw & Mahlios, 2008, Carillo, 2007, Öcal, 2007, Çelikten, 2006, Cerit, 2006, Mcgrath, 2006, Ocak & Gündüz, 2006, Saban, Koçbeker & Saban, 2006, Saban, 2004, Hoffman & Kretovics, 2004, Bozlk, 2002, Perry & Cooper, 2001, Clarken, 1997, Polat, Apak & Akdağ, 2013). okuma-yazma (Köksal, 2010, Lodge, 2008, Girmen, 2007, Taşdemir & Taşdemir, 2011, Demirtaş & Çoban, 2014), öğrenme-öğretme (Kara & Kürüm, 2007, Merdivan, 2007, Northcote & Fetherston, 2006, Saban, 2006, Saban, 2003, Martinez, Sauleda & Huber, 2001, McKay, 1999, Mahlios & Maxon, 1998), psikolojik danışma (Chesley, Gillett & Wagner, 2008, McCabe, 1980),

çocuk gelişimi (Fraser, 2000, Vosniadou & Ortony, 1984), dil öğrenme (Özcan, 2010, Beşkardeş, 2007, Kerimgil & Meral, 2007, Oxford, Tomlinson, Barcelos, Harrington, Lavine, Saleh & Longhini, 1998) gibi kavramlara yoğunlaştığı söylenebilir.

Tedesco, Opertti, & Amadio (2014)'e göre eğitim programına, basit bir çalışma planı ya da öğretim konuları topluluğu olarak müfredat gibi bakmanın ötesinde, geleceğin arzulan toplumu için eğitimin ne anlama geldiği, niçin ve nasıl olacağı hakkında siyasi ve toplumsal bir uzlaşmayı yansıtan bir ürün olarak bakılması gerekmektedir. Bu bağlamda eğitim programına ağırlıklı olarak felsefi ve sosyolojik anlamların yüklendiği görülmektedir. Pinar (2004)'ın yaklaşımına göre ise eğitim programının toplumsallık, ırk, cinsiyet, bilimsel bakış açısı, politika, geçmiş bilgi alt yapısı ve teoloji gibi problem alanlarından beslenmesi gerekmektedir. Pinar'ın eğitim programına makro bir desende ve yine ağırlıklı olarak toplumsal, bilimsel, kültürel ve politik unsurlu anlamlar yüklediği söylenebilir.

Eğitimde program geliştirme bilim alanına atfedilen metaforlar incelendiğinde, en dikkat çekeninin "geçmiş olmayan bir alan" benzetmesiyle Ponder (1974)'a ait olduğu söylenebilir. Ponder bu yaklaşımında, eğitimde program geliştirme bilimini oldukça yeni bir bilim alanı olarak görmektedir. Kiliebard, eğitim programının üç temel metaforu olarak aldığı üretim, büyüme/gelişme ve yolculuk (Munby, 1990,s.19, Baptist, 2002, s.19-20) kavramlarıyla, eğitim programını özellikle kapsamlı bir araştırma sürecinden ürün çıkarma işi olarak algılamaktadır. Midgley & Trimmer (2013), eğitim araştırmalarına metaforik bir anlayışla labirent zinciri benzetmesi yaparak, süreçte metaforların kavramsal araçlar olarak kullanılabileceğini varsaymaktadırlar. Black (2013, s.27) ise eğitim araştırmalarının duyarlılık içinde sürdürülmesine vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda imgeler yoluyla yapılan metaphor araştırmalarında, öğretmen olmaya yüklenen bahçıvanlık metaforunun yaratıcı bir programla şekilleneceğine yapılan vurgu (Black, 2013, s.33) oldukça meşhur bir kullanımdır.

Yöntem

Araştırmada, alana hizmeti bulunan ve bugün hayatta olan, emekli olmuş ya da çalışan profesör düzeyindeki tüm akademisyenlerin eğitimde program geliştirmeye ilişkin metaforik algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Böylece eğitimde program geliştirme bilim dalındaki öncü akademisyenlerin, program geliştirme kavramına yükledikleri anlamları incelemeye odaklanılmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek üzere aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) Akademisyenlerin eğitimde program geliştirme bilimine yükledikleri anlamlar nelerdir?
- 2) Akademisyenlerin eğitim programı kavramına yükledikleri anlamlar nelerdir?
- 3) Akademisyenlerin eğitimde program geliştirmenin gelecekteki durumuna yükledikleri anlamlar nelerdir?

Kullanılan Ölçme Aracının Özellikleri ve Güvenirlik

Araştırmada, araştırmacılar tarafından uzman kanuları alındıktan sonra geliştirilen “Program Geliştirmeye İlişkin Metaforik Algılar Görüşme Formu” kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan görüşme formu hazırlanırken, geçerlik kanıtlarını sağlamak için, eğitim bilimleri ve felsefe alanında doktora olan on uzmandan (4 program geliştirme, 4 eğitim yönetimi ve 1 psikolojik danışma ve 1 felsefe uzmanı) yararlanılmıştır. Görüşme formunda, “Eğitimde program geliştirme bilimibenziyor. Çünkü.....”, “Eğitim programı..... benziyor. Çünkü.....”, “Gelecekteki eğitim programları ve geliştirilmesi süreci için ne kestirimleriniz var (metafor kullanabilirsiniz)?” şeklinde üç ana metafor sorusu bulunmaktadır.

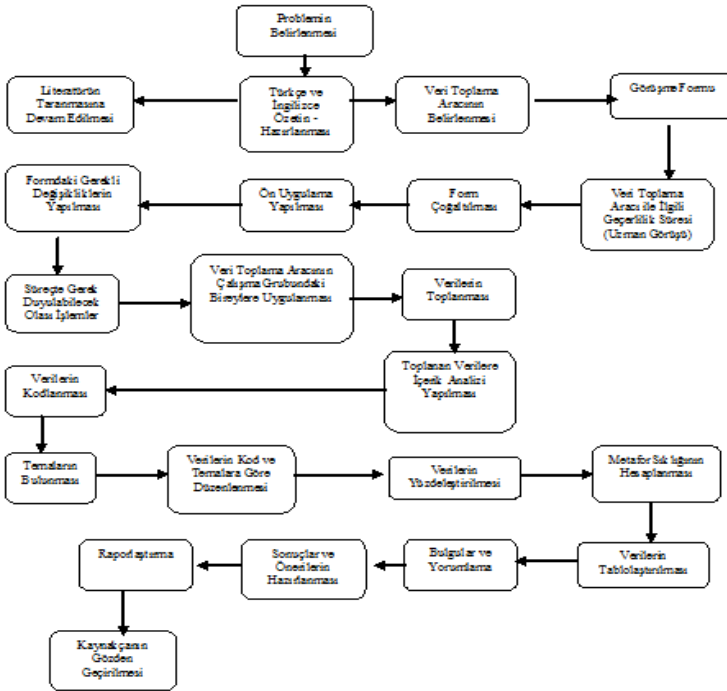
Güvenirliği sağlamak için üç soru için de, kategoriler altında toplanan metaforların bu kategorileri temsil edip etmediğini doğrulamak için metafor analizi tezi hazırlamış iki bilim uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Miles ve Huberman (1994, Akt: Saban, 2008)’ın önerdiği formül doğrultusunda (Güvenirlik= görüş birliği/ görüş birliği + görüş ayrılığı) güvenilirlik katsayıları hesaplanmış, uzmanlar birinci ve ikinci sorularda sadece bir

metaforda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Bu durumda birinci soru için güvenilirlik, $11/11+1= .92$ ve ikinci soru için güvenilirlik, $13/13+1= .93$ olarak hesaplanmıştır. Üçüncü soruda uzmanlar görüş ayrılığı göstermemişlerdir.

Araştırma Deseni ve İşlem Yolları

Nitel olarak desenlenen çalışmada, elde edilen veriler içerik çözümlemesi yöntemiyle analiz edildikten sonra ortaya çıkan metaforlar temel kategorilere ayrılmış ve bu kategoriler üzerinden yorumlara gidilmiştir. Aşağıda Şekil 1’de çalışmadaki işlem yollarına ilişkin bilgiler verilmektedir:

Şekil 1. Araştırmada İzlenen İşlem Yolları

Verilerin Düzenlenmesi

Ölçme aracılığıyla toplanan veriler temalara göre kodlandıktan sonra, kategori adı, kategori içeriği, kategorinin genel özelliği, her kategoride belirli bir özellik gösteren metaforların f ve %’leri alınarak metafor sıklığı belirlenmiştir.

Çalışma Grubu ve Demografik Özellikleri

Çalışma grubunu program geliştirme alanında öncü, profesör unvanına sahip ve kendisine doğrudan ulaşılabilen 34 akademisyen oluşturmaktadır. Akademisyenlerin biri dışında tamamına telefon, mail ya da mektup aracılığıyla ulaşılmıştır. Çalışma grubunda yer alan akademisyenlerin 15’inden veri toplanabilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu ve demografik özellikleri Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1. Çalışma Grubu ve Demografik Özellikleri

Akademisyeni Yaşı	f	%
40	1	6.67
46	1	6.67
47	1	6.67
52	1	6.67
54	1	6.67
58	1	6.67
60	2	13.3
61	1	6.67
62	1	6.67
63	2	13.3
65	1	6.67
73	1	6.67
83	1	6.67
Toplam	15	100

Çalışma grubunda yer alan akademisyenlerin 40-83 yaş arasında dağıldıkları görülmektedir. Grubun yaş ortalaması 50.9’dur.

Bulgular

Metafor kullanımına ilişkin bulgulardan eğitimde program geliştirme bilimine ilişkin kurulan metaforlar aşağıdaki gibi biçimlenmektedir:

Tablo 2. Eğitimde Program Geliştirme Bilimine İlişkin Kurulan Metaforlar

Kategori adı	Kategori içeriği	Kategorinin genel özellikleri	Her kategoride belirli bir özellik gösteren metaforlar
	- Katılımcı f (%) -Metafor f (%)		
Yeni bir ürün ortaya koyma	-5(41.6) -5 (45.5)	-Kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamalıdır. -Yenilik getirmelidir. -Bütün bileşenleri ile ilgili olmalıdır. -Programın yoluna şekil vermemelidir.	Yeni bir ürün tasarlama, Devlet üretim çiftliği, Moda tasarımı, Toplam kalite yönetimi, Proje mühendisliği
Estetik ve yaratıcılık	-1 (8.3) -1. (9.1)	-Diğerlerine benzemeyen yeni bir ürün ortaya çıkarmalıdır.	Kareografi
Ardışıklık	-2 (16.6) -2 (16.6)	-Bütün adımlar sırayla birbirini takip etmelidir.	Mühendislik eğitimi, Dantel
Derinlik	-3 (25) -2(18.2)	-Aranılan şey hep sonsuz kalacaktır. -Aramanın sonu asla gelmeyecektir.	Dipsiz kuyu (f=2) Sonsuzluğu aramak
Kişisel yorum	-1(8.3) -1 (9.1)	-Programı geliştiren kişi kendi hayalini gerçekleştirmeye çalışmalıdır.	Rüya tabirleri kitabı
5 kategori	12 katılımcı	9 özellik	11 metafor

Eğitimde program geliştirme bilimine ilişkin kullanılan metaforların tamamı olumlu metaforlardan oluşmaktadır. Katılımcılar iki metaforla (dipsiz kuyu) program geliştirme biliminin sonsuz ve çalışılması zor bir bilim dalı olduğuna vurgu getirmektedirler. Eğitimde program geliştirme

bilimi ile ilgili geliştirilen metaforlar beş kategoride toplanmıştır. Yeni bir ürün ortaya koyma kategorisinde daha fazla metafor kurulduğu görülmektedir (% 45.5). Estetik ve yaratıcılık (% 9.1), kişisel yorum (% 9.1), ardışıklık (% 18.2) ve derinlik (18.2) diğer kategorilerdir.

Eğitimde Program Geliştirme ile ilgili metafor sorusunu onbeş katılımcının onikisi yanıtlamış, oniki katılımcı onbir metafor kurmuştur. Onbir metafor dokuz karakteristik altında toplanmıştır. Program geliştirme alanındaki bilim insanlarının program geliştirme bilimini evrensel olarak algıladıkları ve sağlam bir kurgusal düzene sahip olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Metafor kullanımına ilişkin bulgulardan eğitim programına ilişkin kurulan metaforlar ise aşağıdaki gibi biçimlenmektedir:

Katılımcıların, eğitim programına ilişkin metafor sorusuna verdikleri yanıtların tamamı olumlu metaforları içermektedir. Eğitim programı ile ilgili oluşturulan metaforlar yine beş kategoride toplanmıştır. Yol göstericilik ve ışık tutuculuk kategorisinde daha fazla metafor oluşturulduğu görülmüştür (% 30.8). Diğer kategoriler ise ardışıklık (% 23.1), planlama (% 23.1), sürekli değişim, (% 15.4) ve sistem (% 7.7)’dir.

Eğitim programı ile ilgili metafor sorusunu onbeş katılımcının ondördü yanıtlamış, ondört katılımcı onüç metafor oluşturmuştur. Onüç metafor dokuz karakteristik altında toplanmıştır. Böylelikle araştırmadaki üç metafor sorusu içinde en çok yanıtlanan soru eğitim programı ile ilgili metafor sorusu olmuştur. Program geliştirme alanındaki bilim insanlarının eğitim programını canlı, devingen ve süreklilik gösteren bir yapı olarak algıladıkları ve bir sistemli bir bütün olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Tablo 3. Eğitim Programına İlişkin Kurulan Metaforlar

Kategori adı	Kategori içeriği - Katılımcı f (%) -Metafor f (%)	Kategorinin genel özel- likleri	Her kategoride belirli bir özellik gösteren metaforlar
Yol göstericilik ve ışık tutuculuk	-4 (28.6) -4 (30.8)	-Kullanıcılar için temel bilgiler verir. -Yol gösterir. -En mantıklı yolu gösterir.	Müze gezi rehberi Deniz feneri, Yol haritası Psikolog
Ardışıklık	-3 (21.4) -3(23.1)	-Bütünparçaları birbiri ile ilişkilidir.	Zincirin halkaları, dantel deseni, dizi film senaryosu
Planlılık	-3 (21.4) 3 (23.1)	-Harika bir plandır. -Örülmüş gibidir.	Proje planı, Devlet planlama teşkilatı planları, İnşaat programı
Sistem	-1 (7.1) -1 (7.7)	-Tüm bileşenleri ile yolunda giden bir sistemdir.	Araba
Sürekli değişim	- 3 (21.4) - 2 (15.4)	-Yaşayan ve değişen özeleliğe sahiptir. -Her zaman kendini yeniler.	Canlı bir organizma (f =2) Bukalemun
5 kategori	14 katılımcı	9 özellik	13 metafor

Metafor kullanımına ilişkin bulgulardan eğitimde program geliştirme bilimine ilişkin kurulan metaforlar da aşağıdaki gibi biçimlenmektedir:

Tablo 4. Gelecekteki Eğitim Programları ve Geliştirilmesi Sürecine İlişkin Kurulan Metaforlar

Kategori adı	Kategori içeriği	Kategorinin genel özellikleri	Her kategoride belirli bir özellik gösteren metaforlar
- Katılımcı f (%) -Metafor f (%)			
Esneklik	-1 (50) -1 (50)	-Kolayca şekillendirilebilir.	Oyun hamuru
Kuşatılmışlık	-3 (21.4) -3(23.1)	-Etraftaki her şeyle ilgili olacak ve adeta bir ağ örekdir.	Örümcek ağı
2 kategori	2 katılımcı	2 özellik	2 metafor

Eğitimde program geliştirmenin gelecekteki durumu ile ilgili ortaya çıkan metaforlar esneklik (% 50) ve kuşatılmışlık (% 50) kategorileri etrafında toplanmışlardır. Bu metaforların olumlu olduğu görülmektedir.

Eğitimde program geliştirmenin gelecekteki durumu ile ilgili metafor sorusunu onbeş katılımcıdan ikisi yanıtlamışlardır. İki metafor kurulmuş, kurulan metaforlar iki karakteristik altında toplanmıştır. Gelecekteki eğitim programları ve geliştirilmesi ile ilgili metafor sorusu, araştırmada en az yanıtlanan metafor sorusu olmuştur. Kuşatılmışlık kategorisi ile, bugünkünden daha fazla beklentileri olan insanı yetiştirmek ve bireyde çok yönlü gelişimi sağlamaya yönelik eğitim programlarına ihtiyaç duyulacağı vurgusu yapılmaktadır. Esneklik ile ise eğitim programlarının hiçbir zaman ütöpik bir kurguyla şekillenemeyeceğine vurgu getirilmektedir.

Tartışma

Program geliştirme alanındaki bilim insanlarının alanlarıyla ilgili olarak çoğunlukla olumlu metaforlar ve düşünce kalıpları içinde buldukları görülmektedir. Akademisyenlerin program geliştirme bilimine, benzettikleri metaforlar aracılığı ile farklı pencerelerden baktıkları düşünülebilir. Bu sonuç kuşkusuz akademisyenlerin bakış açlarındaki

zenginlikleri gözler önüne sermektedir. Bu zenginlikler, program geliştirme alanını pozitif bir bilim alanı olduğunu düşüncesini güçlendirmektedir ve bu alanın uygulama sahasının çok dinamik bir yapıya sahip olduğunu düşündürmektedir.

Katılımcılar, eğitim programının yol gösterici olması, açık bir sistem olması, sürekli bir devinim içinde olması gibi özelliklere vurgu getirmişlerdir. Bu yaklaşım, program geliştirme sürecinin bilim anlayışında olduğu kadar dinamik işlemediği algısının bir sonucu olabilir. Yani, program geliştirme bilinen fakat uygulanamayan bir yapı konumundadır.

Gelecekte program geliştirmenin bilgi elde edinimindeki katlanmanın da bir sonucu olarak daha çok karmaşıklaşacağına inanılmaktadır. Fakat bu sonuç, üstesinden gelinmeyecek bir durum olarak algılanmamakta ve karmaşıklığın yanında esnek yaklaşımların da ağırlık kazanacağı inancını güçlendirmektedir. Bu bakımdan program geliştirme alanın çalışanlarının, gelecekte bilim alanı olarak alanlarının daha önemli bir konumda olacağına inandıkları düşünülebilir.

Çalışmanın ilgili diğer (Gültekin, 2013, Semerci, 2007) araştırmalarla benzerliğine bakıldığında çıkan sonuçların küçük benzerlikler gösterdiği düşünülebilir. Bu duruma çalışmanın örneklem özellikleri itibariyle farklı (yaş ve statü özellikleri açısından), küçük bir gruptan oluşmasının neden olduğu söylenebilir. Büyük örneklemlerli metafor araştırmalarında metafor sayısının fazla çıkması beklenen bir durumdur. Çalışmanın kategori oluşturma açısından Özdemir (2012) ile de benzerlikleri bulunmaktadır.

Yapılan bu türden çalışmalar, program geliştirme biliminin kuramsal yapısına ilişkin katkılar sunacağından ve bilim alanıyla ilgili düşünsel süreçleri mümkün kıldığından, daha geniş örneklem gruplarında ve farklı yöntemlerle de desenlenerek tekrar yapılmalıdır.

Kaynakça

- Akyüz, H. (2001). *Türk eğitimcileri I*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Arslan, M. M. & Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, 171, 100-107.

- Aydın, İ. & Karaman-Kepekçi, Y. (2007). *Türkiye’de eğitim yönetimi alanının sözlü tarihi: Öncü akademisyenler*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Aydoğdu, E. (2008). *İlköğretim okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul alguları ile ideal okul algılarının metaforlar (mecazlar) yardımıyla analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Balci, A. (1999). *Metaphorical images of school: School perceptions of students, teachers and parents from four selected schools in Ankara*. (Unpublished Doctoral Dissertation). Middle East Technical University, Graduate School of Social Sciences, Ankara.
- Baptist, K. W. (2002). The garden as metaphor for curriculum. *Teacher Education Quarterly*, 29(4), 19-37.
- Beşkardeş, S. (2007). *Üstün zekalı ve özel yetenekli öğrencilerin yabancı dil (İngilizce) öğretiminde metafor sisteminin uygulanması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Black, A. (2013). Picturing experience: Metaphor as method, data and pedagogical resource. In W. Midgley, K. Trimmer and A. Davies (Eds.). *Metaphorsfor, in and of education research* (pp. 26-50). UK: Cambridge Scholars.
- Black, M. (1962). Metaphor. In M. Black (Ed.). *Models and metaphors* (pp. 25-47). Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Borba, C. & Lucena, C. (2007). Review of “metaphor in educational discourse” [Cameron, L - London; New York: Continuum, 2003]. *Linguagem em (Dis)curso - LemD*, 7(3), 507-514.
- Bozlk, M. (2002). The college student as learner: Insight gained through metaphor analysis. *College Student Journal*, 36(1), 142-151.
- Cameron, L. (2003). *Metaphor in educational discourse*. London: Continuum.
- Carillo, C.L. (2007). Filipino pre-service education students’ preconceptions of teacher roles viewed through a metaphorical lens. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*. 35(2), 197-217.
- Celikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 269-283.

-
- Cerit, Y. (2006). School metaphors: The views of students, teachers and administrators. *Educational Sciences: Theory & Practice*. 6(3), 692-699.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 6(4), 693-712.
- Chesley, G.L., Gillett, D.A. & Wagner, W.G. (2008). Verbal and nonverbal metaphor with children in counseling. *Journal of Counseling & Development*. 86, 399-411.
- Clarken, R. H. (1997). Five Metaphors for Educators. Paper presented at the *Annual Meeting of the American Educational Research Association*, March 24-28, Chicago.
- Çoklar, A. N., Vural, L. & Yüksel, İ. (2010). bilgisayar mühendisliği ile bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi son sınıf öğrencilerinin bilgisayar kavramına ilişkin geliştirdikleri mecazlar, *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(1), 1-28.
- Demir, C. E. (2007). Metaphors as a reflection of middle school students' perceptions of school: A cross-cultural analysis. *Educational Research and Evaluation*, 13(2), 89-107.
- Demirtaş, H., & Çoban, D. (2014). Üniversite öğrencilerinin öğretim elemanlarına ilişkin metaforları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(3), 1279-1300.
- Draaisma, D. (2007). *Bellek metaforları, zihinle ilgili fikirlerin tarihi*. (G. Koca, Çev.). İstanbul: Metis Bilim Yayıncılık.
- Erdemir, E. (2009). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin bilgisayar kavramına yükledikleri anlamlar: Bir kavram haritası çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Erdoğan, M. & Ok, A. (2007). Öğretmen Adaylarının Ürün Seçki Dosyaları İle İlgili Kullandıkları Mecazlar. XVI. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (s. 282-287). Tokat: Detay Yayıncılık.

- Erdoğan, T & Gök, B. (2008) *Sınıf öğretmeni adaylarının teknoloji kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi*. 14/06/2009 tarihinde <http://ietc2008.home.anadolu.edu.tr/ietc2008/210.doc> adresinden erişildi.
- Erginer, A. (2009). The metaphors about the European education systems used by the university students in Turkey. *II. International Congress of European Turks (ICET)*, Antwerp, Belgium.
- Erginer, E. & Dursun, F. (2005). Öğretim elemanlarının etkili öğretim becerilerinin geliştirilmesine yönelik görüşleri, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 135, 11-22.
- Erginer, E. & Erginer, A. (2009). The metaphors about the turkish education system used by the university students in Turkey. *II. International Congress of European Turks (ICET)*, Antwerp, Belgium.
- Erginer, E. (2011). A methaphorical analysis of the meanings attributed to the education system by univesity student: A case study. *Education*, 131(3), 653-662.
- Fisher, D. & Grady, N. (1998). Teachers’ images of their schools and perceptions of their work environments. *School Effectiveness and School Improvement*. 9(3), 334-348.
- Fraser, D. (2000). Sin, hope and optimism in children’s metaphors. *AARE Conference in 4-7 December*. Sidney, Australia.
- Gibson, C. B. & Zellmer-Bruhn M. E. (2001). Metaphors and meaning: an intercultural analysis of the concept of teamwork. *Administrative Science Quarterly*, 46, 274-303.
- Girmen, P. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Goatly, A. (2002). Conflicting metaphors in the hong kong special administrative region educational reform proposals. *Metaphor and Symbol*. 17(4), 263-294.
- Gozzi, R. J. (2006). Metaphors “Everywhere?”. *ETC.*, 63(2), 209-210.
- Gradin, S. L. (1989). English studies and the metaphors we lived by, Paper presented at the annual meeting of the Conference on College Composition and Communication. Seattle, WA (ERIC Document, No. ED306574).

- Guerrero, M. C. M. & Villamil, O. S. (2002). Metaphorical conceptualization of ESL teaching and learning. *Language Teaching Research*, 6(2), 95-12.
- Gültekin, M. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının eğitim programı kavramına yükledikleri metaforlar. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 126-141.
- Güven, B. (2008). Experience, instruction and social environment: Fourth and fifth grade students' use of metaphor. *Social Behaviour and Personality*, 36(6), 743-752.
- Güvendir, M. A., & Özkan, Y. Ö. (2016). Öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme dersine yönelik algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 47, 91-105.
- Hoffman, K. D. & Kretovics, M. A. (2004). Students as Partial Employees: A Metaphor for the Student-Institution Interaction. *Innovative Higher Education*, 29(2), 103-120.
- Holme, R. (2001). Metaphor, language, learning and affect. *Humanising Language Teaching*, 3(6), 1-9.
- Inbar, D. E. (1996). The free educational prison: Metaphors and images. *Educational Research*, 38(1), 77-92.
- Kabadayı, A. (2008). Analysing the metaphorical images of Turkish pre-school teachers. *Teaching Education*, 19(1), 73-87.
- Kara, D.A. & Kürüm, D. (2007). Sınıf öğretmenliği adaylarının "yaşam boyu öğrenme" kavramına yükledikleri anlam. XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı içinde (s. 304-311). Tokat: Detay Yayıncılık.
- Kerimgil, S. & Meral, E. (2007). İngilizce kelimelerin öğretiminde etkin olan metafor ve kurgular. XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı içinde (s. 799-806). Tokat: Detay Yayıncılık.
- Kolb, A. (2007). How Languages are learnt: Primary children's language learning beliefs. *Innovation in Language Learning and Teaching*, 1(2), 227-241.
- Köksal, Ç. (2010). İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinin, ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin okuma-yazmaya yükledikleri anlamlar: Metaforik bir analiz. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

- Lakoff, G. & Johnson, M. (2005). *Metaforlar Hayat, Anlam ve Dil*, (Çev: Demir, G.Y.), İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Lakoff, G., Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. London and Chicago: The University of Chicago Press.
- Leino, A. & Drakenberg, M. (1993). *Metaphor: An educational perspective* (Research Bulletin, 84). Helsinki: University of Helsinki.
- Lodge, J. (2008). Seeing the world in metaphor: Teaching creative writing to students of design. *The International Journal of The Book*, 5(3), 61-64.
- Mahlis, M. & Maxson, M. (1998). Metaphors as structures for elementary and secondary preservice teachers’ thinking. *International Journal of Educational Research*, 29, 227-240.
- Martin, E. & Lueckenhausen, G. (2005). How university teaching changes teachers: Affective as well as cognitive challenges. *Higher Education*, 49, 389-412.
- Martinez, M. A.; Sauleda, N. & Huber, G.L. (2001). Metaphors as blueprints of thinking about teaching and learning. *Teaching and Teacher Education*, 17, 965-977.
- McCabe, A. (1980). *Memory for metaphor*. Paper presented at the *Annual Meeting of the Eastern Psychological Association*, Hartford, CT. (ERIC Document, No. ED195942).
- McGrath, I. (2006). Using insights from teachers’ metaphors. *Journal of Education for Teaching*, 32(3), 303-317.
- McKay, C. L. (1999). *Metaphors as a teaching tool*. (Unpublished Doctoral Dissertation) Claremont Graduate University, The School of Educational Studies, Claremont, CA.
- McLaughlin, H. J. & Bryan, L. A. (2003). Learning from rural Mexican schools about commitment and work. *Theory Into Practice*, 42(4), 289-295.
- Merdivan, E. (2007). *Farklı metafor kullanımlarının hipermetin öğrenimine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Midgley, W. & Trimmer, K. (2013). Walking the labyrinth: A metaphorical understanding of approaches to metaphors for, in and of education research. In W. Midgley, K. Trimmer and A. Davies (Eds.).

-
- Metaphorsfor, in and of education research* (pp. 1-9). UK: Cambridge Scholars.
- Moreno, R. (2001). Cognitive and Motivational Consequences of Adapting an Agent Metaphor in Multimedia Learning: Do the Benefits Outweigh the Costs? In *WebNet 2001: World Conference on the WWW and Internet Proceedings* (pp.1-7), Orlando, FL. (ERIC Document, No. ED466609).
- Morgan, G. (1998). *Yönetim ve örgüt teorilerinde metaphor*. (G. Bulut, Çev.). İstanbul: MESS Yayın.
- Munby, H. (1990). Metaphorical expressions of teachers' practical curriculum knowledge, *Journal of Curriculum and Supervision*, 6(1), 18-30.
- Nikitina, L. & Furuoka, F. (2008). "A language teacher is like...": Examining malaysian students' perceptions of language teachers through metaphor analysis. *Electronic Journal of Foreign Language Teaching*, 5(2), 192-205.
- Northcote, M. & Fetherston, T. (2006). New metaphors for teaching and learning in a university context. Paper presented at the Higher Education Research and Development Society of Australasia Conference, (pp. 251-258). Perth, Australia.
- Ocak, G. & Gündüz, M. (2007). Eğitim fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması. *AKU Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 293-309.
- Oğuz, A. (2005). Öğretmen eğitim programlarında metafor kullanma. 15. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Oğuz, A. (2009). Öğretmen adaylarına göre ortaöğretim öğretmenlerini temsil eden metaforlar. *Milli Eğitim*. 182, 36-57.
- Oxford, R. L.; Tomlinson, S.; Barcelos, A.; Harrington, C.; Lavine, R.Z.; Saleh, A. & Longhini, A. (1998). Clashing metaphors about classroom teachers: Toward a systematic typology for the language teaching field. *System*, 26, 3-50.
- Öcal, E. (2007). *İlköğretim 6, 7, 8. sınıf öğrencilerinin bilim insanı hakkındaki imaj ve görüşlerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Özcan, A. (2010). *İlköğretim öğrencilerinin İngilizce öğrenmeye yükledikleri anlamlar: Metaforik bir analiz*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Özdemir, S. M. (2012). Eğitim programı kavramına ilişkin öğretmen adaylarının metaforik algıları. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(3), 369-393.
- Parvaresh, V. (2008). Metaphorical conceptualizations of an adult efl learner: Where old concepts are impregnable. *Novitas-Royal Journal*, 2(2),154-161.
- Perry, C. & Cooper, M. (2001). Metaphors are good mirrors: Reflecting on change for teacher educators. *Reflective Practice*, 2(1), 41-52.
- Petrie, H.G. & R. S. Oshlag (1993). Metaphor and learning. A. Ortony (Ed.) In *Metaphor and Thought* (pp. 579-609). Cambridge: Cambridge University Press.
- Pinar, W.F. (2004). *Understanding curriculum*. New York: Peter Lang Publishing.
- Polat, S.; Apak. Ö. & Akdağ, M. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının akademisyen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 57-78.
- Ponder, G. A. (1974). The curriculum: Field without a past? *Educational Leadership*, 31, 461-463.
- Punter, D. (2007). *Metaphor, the new critical idiom*. Abingdon: Routledge.
- Püsküllüoğlu, A. (2004). *Türkçe sözlük*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Reddy, M. J. (1993/1979). The conduit metaphor: A case of frame conflict in our language about language. A. Ortony (Ed.), In *Metaphor and thought* (pp. 164-201). Cambridge: Cambridge University Press.
- Richards, I. A. (1936). *The philosophy of rhetoric*. Oxford: Oxford University Press.
- Saban, A. (2003). A Turkish Profile of prospective elementary school teachers and their views of teaching. *Teaching and Teacher Education*, 19(8), 829-846.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A. (2006). Functions of metaphor in teaching and teacher education: A review essay. *Teaching Education*, 7(4), 299-315.

- Saban, A. (2008). Primary school teachers' and their students' mental images about the concept of knowledge. *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455.
- Saban, A. (2010). Prospective teachers' metaphorical conceptualizations of learner. *Teaching and Teacher Education*, 26, 290-305.
- Saban, A.; Koçbeker, B. N. & Saban, A. (2006). An investigation of the concept of teacher among prospective teachers through metaphor analysis. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 6(2), 509-522.
- Saban, A.; Koçbeker, B. N. & Saban, A. (2007). Prospective teachers' conceptions of teaching and learning revealed through metaphor analysis. *Learning and Instruction*, 17, 123-139.
- Semerci, Ç. (2007). Program geliştirme kavramına ilişkin metaforlarla yeni ilköğretim programlarına farklı bir bakış. *C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*. 31(2), 125-140.
- Semerci, Ç. (2007). Yeni İlköğretim Programındaki "Portfolyo (Ürün) Dosyası" Kavramına İlişkin Metaforlar. *XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (s. 370-375). Tokat: Detay Yayıncılık.
- Shaw, D. M. & Mahlios, M. (2008). Pre-service teachers' metaphors of teaching and literacy. *Reading Psychology*, 29, 31-60.
- Shaw, D. M.; Barry, A. & Mahlios, M. (2008). Preservice teachers' metaphors of teaching in relation to literacy beliefs. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*. 14(1), 35-50.
- Simon, S. E. (2013). The Weaving of a Tapestry: A metaphor for teacher education curriculum development. *Australian Journal of Teacher Education*, 38(8), 73-91.
- Sommer, E., & Weiss, D. (2001). *Metaphors dictionary*. Detroit: Visible Ink Press Press.
- Tamimi, Y. (2005). *Örgüt Kültürünün Metaforlarla Analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Taşdemir, A. & Taşdemir, M. (2011). Öğretmenlik ve öğretim süreci üzerine öğretmen metaforları. In *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications* (p. 785-794). Antalya-Turkey

-
- Taşgın, A. & Köse, E. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının hedef ve değerlendirme kavramlarına ilişkin metaforları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 116-130.
- Tedesco, J. C.; Operti, R. & Amadio, M. (2014). The curriculum debate: Why it is important today. *Prospects*, 44, 527-546.
- Uzun S. & Yolsal Ü. H. (2003). *Felsefe sözlüğü*. Ankara: Bilim ve sanat yayınları.
- Vadeboncoeur, J. A. & Torres M. N. (2003). Constructing and re-constructing teaching roles: A focus on generative metaphors and dichotomies, *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 24(1), 88-97.
- Vosniadou, S. & Ortony, A. (1984). Testing the metaphoric competence of a young child: paraphrase versus enactment. *Biennial Meeting of the Society for Research in Child Development*, Detroit. USA.
- Woollard, J. (2005). The Implications of the Pedagogic Metaphor for Teacher Education in Computing, *Technology, Pedagogy and Education*, 14, 2.
- Yob, I. M. (2003). Thinking constructively with metaphors. *Studies in Philosophy and Education*, 22, 127-138.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Örtten, D. & Erginer, E. (2016).Türkiye’de eğitimde program geliştirme alanındaki öncü akademisyenlerin eğitimde program geliştirmeye ilişkin metaforik algıları, *OPUS – Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(11), s.387-414.